

Т.І. Куликовська, ст. викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми та особливості розвитку демократії в сучасній Україні

За вісімнадцять років самостійності Україна повністю не оволоділа цінностями західної демократії та в достатній мірі не виробила своїх, демократичних цінностей. Відчуження влади від народу і народу від влади, правова всюдозволеність і корумпованість державних службовців, соціальна незахищеність більшості населення, не підконтрольність владних структур, патентне функціонування неконституційних і недержавних центрів прийняття державних рішень – все це, як і багато іншого, далеке від демократії та правової держави. Причин такого становища в Україні декілька, а саме:

а) зростання у громадян почуття відчуженості, апатії та розчарування у демократичних цінностях та орієнтирах, їх вкрай низький рівень політичної активності, а звідси й невелика легітимність інституцій влади. Результати опитувань проведених Державним інститутом проблем сім'ї та молоді у 2008 р. показують, що серед молоді віком від 14 до 28 років лише 1% бере активну участь у політичному житті, 81% громадян не мають ніякої можливості контролювати діяльність владних структур, 5% відповіли, що можуть це робити через ЗМІ, а 2% через політичні партії та громадські об'єднання;

б) в Україні не відбулося змін політичних та бюрократичних еліт, зламу старого державного апарату. Типовою моделлю формування української політичної еліти є клієнтарна модель, небезпека якої полягає в тому, що між такими лідерськими командами та всередині їх ведеться боротьба, відверта або прихована (зазвичай боротьба компроматів). «Відтак, провідну роль в успішному просуванні кар'єрними сходами відіграють не особисті чесноти, а належність до команди, клану, соціальної групи. Саме вони, виштовхують на «поверхню» потрібних їм лідерів» - зазначає О. Траверсе, аналізуючи характер національної еліти України». 1. Перехід до пропорційної виборчої системи, посилив вплив клієнтарних тенденцій у процесах формування національної політичної еліти.

В Україні в останні роки посилюється роль регіональних еліт у розподілі ресурсів, яка супроводжується шляхом перерозподілу впливу між елітами. Все це не може не посилювати суперечності між елітними групами, які позиціонують себе як виразників інтересів держави і народу, захищаючи звичайно, групові та корпоративні інтереси. Діяльність цих груп базується на реалізації «ідеї протекторату», що означає інтеграцію окремих груп електорату на основі територіальної, а не загальнонаціональної ідентичності, принципах клієнтської лояльності, земляцтва. Різновекторні групи політичної еліти виступають у ролі носіїв діаметрально-протилежних політичних ідеалів, цілей, які спираються на сформовані раніше стереотипи масової свідомості, на некритичне сприйняття громадянами «своїх» цінностей.

Названі вище причини спричинили недовіру людей до владних структур, і до її авторитету. Влада тоді сильна і тривала коли вона узаконена й авторитет її зростає, коли вона підкорюється тим самим законом, що й уся спільнота. Низький авторитет чинних владних структур серед народу продемонстрували результат останніх виборів, які засвідчили невдоволення діями владних структур. Влада проголосила нові політичні, юридичні порядки, забувши, що залишилась стара психологія як у них самих, так і в населення, а це не могло не відбитись на зниженні ефективності економіки, соціальних інститутів. Все це привело до деморалізації та роз'єднання населення.

В історії українського народу правляча еліта завжди маніпулювала привабливими гаслами консолідації суспільства. Серед них були і державницька ідея в різних варіантах, національна, комуністична, приватновласницька, які спотворили демократичні принципи, перетворили їх на ілюзію, на форму політичного панування владної верхівки над усім життям суспільства. Відсутність консолідації національної ідеології обумовило однобічний характер «української ідентичності», коли українцями себе вважають біля двох третин населення. Одна третина населення до цього часу знаходиться у колонії «радянської ідентичності» або зовсім себе не ідентифікує відносно української держави;

в) в Україні не сформований ефективно-діючий, конструктивний інститут опозиції, інститут протистояння, протидії поглядом влади або групам владних еліт, а в деяких випадках і громадській думці більшості населення. На сьогодні, в Україні, є політичні сили, які заявили про свою опозиційну позицію до Президента і Уряду, створили свої опозиційні фракції і групи в парламенті. Є політичні сили, які з деяких питань перебувають в опозиції до влади, а з деяких підтримують її. А є й такі лідери які то в опозиції, то «ходять» в друзях влади без пояснення своєї політичної позиції. На превеликий жаль, українська опозиція не може реалізувати на сьогодні, свою основну функцію – функцію політичного контролю над владою щодо дотримання конституції України та її законів, тому, все масштабніше критикує владу за невиконання своїх перед виборчих обіцянок.

Сьогодні, Україна шукає свою демократичну ідентичність і елементи її вже є: - це, альтернативність виборів, партійно – політичний плюралізм, публічність політики. В Конституції України права і свободи людини сформовані, майже, по світовим демократичним стандартам. Тим не менш, Україна повністю не оволоділа універсальними цінностями демократії, не надбала стійких демократичних традицій, не виловила висококультурної політичної еліти згуртованої навколо національної ідеї. Україні, сьогодні, необхідно пройти шлях протистояння з авторитаризмом, етатизмом, а можливо, з тоталітарними комплексами, закінчити адміністративно – управлінську реформу, сформувати корпус менеджерів державного управління, які будуть володіти принципами керівництва складними соціально – політичними процесами, створити якісне правове поле, подолати соціальну поляризацію суспільства, сформувати зріле громадянське суспільство здатне виховувати та контролювати державу.

Список літератури

1. Траверсе О. Політичне лідерство, національна еліта і практика модернізації суспільства. // Політичний менеджмент – 2006. - №1 – С. 27-36.

Одержано 29.06.10